

Fakulta humanistiky Trnavskej univerzity v Trnave

**Obraz sexuality v gréckom náboženstve, v Starom
a Novom zákone**

Trnava 2003

Július Selnekovič

Grécka filozofia, rímske právo a kresťanské náboženstvo sú tri základné piliere európskej kultúry, pričom možno hovoriť, že grécka filozofia ako jedinečný kultúrny fenomén bola v celom svojom trvaní ovplyvňovaná starovekým náboženstvom. Z tohto dôvodu sa bližšie pozrieme na dva z týchto pilierov, a to konkrétne na grécke náboženstvo a kresťanstvo, ktoré má základ v židovskej tradícii. Špeciálne si v nich budeme všímať obraz a chápanie sexuality.

Základné vymedzenie pojmov

Na úvod by bolo vhodné, upresniť si chápanie pojmu sexuality a odlíšiť ho od iných, niekedy ľahko zameniteľných pojmov lásky, erotiky a prípadne aj pornografie. Slovo láska sa používa v rôznych významoch. Lásku môžeme zjednodušene vymedziť ako duševný alebo duchovný vzťah založený na altruizme a transcendencii či otvorenosti. Podotýkam, že dané vymedzenie je simplifikujúce a predpokladá sa, že jeho predmetom bude človek. Odhliadame od lásky ku zvieratám, veciam, etc. Pod pojmom erotika chápeme prejavy predchádzajúce pohlavnému aktu, ktoré však môžu stáť aj samostatne. Sú zamerané čisto esteticky, teda slúžia iba k vyvolaniu pôžitku, vzrušenia alebo slasti. Sexualitu chápeme ako vzťah zameraný na pohlavné splnutie, v ktorom prevláda vitálno-reprodukčná potreba človeka. Tieto tri pojmy sa v bežnej komunikácii často zamieňajú, pretože niekedy je veľmi ťažké presne ich odlíšiť. Každý z nich môže stáť samostatne, ale je prirodzenejšie, ak sa vzájomne prelínajú. Je vhodné ešte osvetliť pojem pornografie. Pod pornografiou rozumieme detailné vykresľovanie sexuálneho vzťahu, pričom sexuálny vzťah je definovaný: *„Osoba sa zúčastňuje na sexuálnom vzťahu, keď sa vedome dostáva alebo vyvolá kontakt s genitáliami, análnym otvorom, slabinami, poprsím, vnútornou stranou stehien alebo zadkom inej osoby s úmyslom vzbudiť alebo uspokojiť túžbu tejto osoby. Pod kontaktom sa myslí zámerné dotýkanie, či už priamo alebo cez odev.“* ([3], 146)

Sexualita v náboženstve starovekého Grécka

Asi ako v každom náboženskom výklade sveta, tak aj v gréckom sa na prvom mieste nachádza teogónia, teda zrodenie bohov a kozmogónia, stvorenie sveta. V pelasgickom mýte o stvorení sveta na počiatku povstala z Chaosu nahá Eurynomé, označovaná za bohyňu všetkých vecí. Tancovala na vlnách mora, ktoré oddelila od zeme a z vetra, ktorý sa za ňou dvíhal vytvorila hada Ofióna. „...*tancovala divšie a divšie, až sa Ofióna zmocnila žiadostivosť, ovíjal sa okolo tých božských údov, a nakoniec neodolal a musel sa s ňou spojiť.*“ ([1], 23) Eurynomé vysedela vajce veškerenstva, ktoré sa rozdelilo na dve časti. Z nich sa vyhnuli všetky veci čo existujú – slnko, mesiac, zem, hviezdy, etc. Zdá sa, že ženské pohlavie tu malo výraznú moc a muž bol iba akoby náhodným participantom na počatí. Otcovstvo nebolo vážené a oplodnenie sa pripisovalo aj niektorým náhodným udalostiam ako prehltnutiu hmyzu alebo strave z bôbov. Iný mýtus podáva Hesiodes vo svojom Zrodení bohov. Na počiatku sa z Chaosu vyčlenila Gaia, bohyňa zeme. V spánku porodila Urana, ktorý ju oplodňoval dažďom a neskôr sa stal jej manželom. Gaia mu porodila niekoľko potomkov. Avšak po tom, čo uvrhol niektorých svojich synov do Tartaru, Gaia presvedčila svojho najmladšieho syna Krona, aby napadol otca. Prekvapil ho keď spal (niekedy sa však vraví, že to bolo pri tom, keď roztúžený Uranos chcel vniknúť do tela Zeme) a kosákom ho vykastroval. „*Uchopil pri tom Uranove varlatá ľavou rukou (ktorá je od tej doby vždy rukou prinášajúcu smolu) a potom ich spolu s kosákom odhodil do mora blízko mysu Drepanon.*“ ([1], 34) Prvé božstvá bývajú charakteristické veľkým plodivým potenciálom a práve vykastrovaním Urana jeho syn Kronos skoncoval s nekonečným a zároveň i nezmyselným plodením. Tým, že Urana zbavil falu, zbavil ho symbolu moci a mohol nastúpiť na otcovo miesto, pričom obraz kastrácie nemusí byť primárne metaforický,

pretože niektoré kmene pri dobývaní cudzieho územia používali kosák na kastráciu svojich nepriateľov, čím potvrdzovali prevzatie územia pod svoju vládu.

Po Kronovy zaujal miesto najvyššieho boha starých Grékov Zeus. Je známy svojím záletníctvom a sexuálnymi výstrelkami. Zeus mal aspoň sedemnášť žien, s ktorými sa spojil. Patrili medzi ne napr. Métis – splodil s ňou Aténu, Themis, s ktorou mal tri Hóry a tri Moiry, ďalej to bola Eurynomé a Mnémosyné, ktorá je matkou deviatich múz. Jeho manželkou sa stala Héra, jeho vlastná sestra. Dokonca sa mu podarilo znásilniť aj svoju matku, ktorá keď videla, čo by mohlo spôsobiť jeho chovanie a žiadostivosť, zakázala mu oženiť sa. *„Aj napriek tomu že sa okamžite premenila na hrozného hada, Dia to nezastrašilo, premenil sa na samčieho hada, obtočil sa okolo nej do nerozpleiteľného uzlu a svoju vyhrážku splnil.“* ([1], 51) Okrem toho sú ešte známe jeho niektoré milostné dobrodružstvá. Premenený za snehobieleho býka laškoval s Európé, ktorá bola prekvapená jeho krásou. Premohla svoj strach a začala sa s ním hrať, až nakoniec mu vyliezla na chrbát a on ju uniesol na Krétu. Tam ju Zeus, premenený na orla, znásilnil. V ďalšom mýte sa Zeus premenený na labuť spojil s Lédou, ktorá zniesla vajce. Z tohto vajíčka sa vyľiahla Helena a jej dvaja súrodenci.

Hoci je grécka sexualita charakteristická svojou voľnosťou, *imitatio dei* v tomto prípade nikdy nedošlo až do takej miery, že by sa tolerovalo podobné správanie, aké možno nájsť u Dia. Hoci je pravdou, že sexuálny život Grékov klasického obdobia sa podstatne líšil od sexuálneho života skorších i neskorších období, vždy môžeme nájsť určité hranice, ktoré nemohli byť prekročené. Ako správne hovorí latinská sentencia: *„Quod licet Jovi, non licet bovi.“* (Čo je dovolené bohovi, nie je dovolené volovi.) Sexuálny pud bol jedným z najsilnejších pudov na Olympe i na Zemi. Sexualita začala byť estetickou otázkou. Gréci prebrali ženský

ideál krásy z južného pobrežia Stredozemného mora. Stredobodom pozornosti už nebol ázijský typ ženy s kyprými bokmi, veľkými prsiami a plodným telom. Vzorom sa stala žena „s širokými ramenami, nežnými prsiami, rovným, veľmi štíhlym telom, vystupujúcim z kalichu stehien ako doposiaľ nerozvinutý kvet.“ ([2], 32) Takto si asi Gréci predstavovali Afroditu – bohyňu lásky a krásy, najkrajšiu z bohýň antických mýtov. Ale nielen obraz ženy, ale aj jej postavenie v spoločnosti sa postupom času menilo. Politika bola výhradne mužskou záležitosťou. Týmto boli ženy vylúčené z verejného života. Žena v starovekom Grécku žila v ústraní, ale nie v izolácii. Situácia sa začala meniť okolo piateho storočia pred našim letopočtom. Podnetom k tomu bola vojna medzi Aténami a Spartou. Muži boli nútení ísť do vojny a bojovať, takže ženy mali voľnú ruku a mohli si robiť čo sa im páčilo. To, že ženy stratili počas vojny rozvahu, sa pripisovalo sexuálnej podvýžive. Podobné názory prednášal lekár z ostrova Kou Hippokratés: „Najdôležitejším pohlavným orgánom ženy je podľa neho hystera, maternica. Ak ju dosť často nevyburcuje mužské semeno, nahrnie sa krv nahor, čo žene zakalí zmysly a môže dokonca spôsobiť dýchacie problémy. Nepokoj, nerozvážnosť, ktoré sa potom u ženy prejavujú, sú teda chorobami maternice.“ ([2], 37)

Jednou zo zložiek gréckeho sexuálneho života bola aj láska k mladým mužom, homosexualita. V mýtoch sa uvádza básnik Thamiris ako prvý muž, ktorý sa kedy dvoril mužovi. Objektom jeho lásky bol krásny mladík Hyakintos. Ďalšími Hyakintovými obdivovateľmi boli Apollón – boh svetla a slnka, Zefyros – boh západného vetra. Keď jedného dňa učil Apollón hádzať Hyakinta diskom, žiarlivý Zefyros zrazil disk na Hyakintovu hlavu a zabil ho. Z rozliatej krvi vyrástol kvet nesúci jeho meno. Láska medzi mužmi nebola neobvyklá v žiadnej zemi východného stredomoria. Otázkou však zostáva, prečo práve v Grécku sa tento fenomén rozvinul do takýchto rozmerov. Jedným z činiteľov môže byť už

vyššie spomenutý grécky ideál krásy. Jemu sa najviac blížilo štíhle telo mladého muža. Rovnako tu však zostáva otázka, prečo mladí muži vo veku, kedy sa u nich začína prejavovať náklonosť k osobám opačného pohlavia približne rovnakého veku, obcovali s omnoho staršími osobami rovnakého pohlavia. Takého správanie už môžeme zo súčasného pohľadu označiť za perverziu vymykajúcu sa normálnym sexuálnym praktikám. Predobraz tohto správania nájdeme v mýte o Ganymedovi. Podľa vkusu bohov Ganymedes bol najkrajší chlapec na svete. Jeho krása dokonca uchvátila samého Dia. *„Taktiež sa rozpráva, že vraj po ňom Zeus zatúžil, a aby ho dostal na lôžko, priodel sa perím z orla a uniesol ho.“* ([1], 118) Ganymedes sa stal čašníkom bohov na Olympe a jeho zvláštnou úlohou bolo nalievať nektár Diovi. Erotický vzťah medzi mužmi bol považovaný za najaristokratickejšiu a vôbec najlepšiu formu erotiky. Homosexualita sa explicitne nachádzala v rôznych dielach antickej drámy, ale i filozofických spisoch. Asi najznámejším pojednaním o homosexualite z antickej doby je časť Platónovho diela Symposion. Samozrejme nemôžeme zabudnúť ani na lesbickú lásku. Na počiatku gréckej lyriky stojí postava Saphó, ktorá viedla na ostrove Lesbos školu pre mladé dievčatá. Sama Saphó sa zamilovala do jednej zo svojich žiačok. Ona jej lásku neopätovala a zúfalá Saphó sa vrhla do mora. K väčšiemu rozšíreniu lesbickej lásky došlo asi až v cisárskom Ríme. Z tohto pohľadu je zaujímavý príbeh o Demeter, hľadajúcej svoju stratenú dcéru Persefonu. Unavená a smutná Demeter zablúdila do Eleuzíny, kde ju prijala do domu Baubó. Snažila sa bohyňu rozveselit rôznymi spôsobmi, ale nijako sa jej to nedarilo. Po niekoľkých neúspešných pokusoch sa *„...vracia k zarmútenej bohyni a uprostred tých všeobecných prejavov, ktorými sa obvykle lámu a miernia prejavy zármutku, sa odhalí a po obnažení spodnej časti tela ukazuje všetky tie miesta ostychu. A vtedy bohyňa uprie svoj pohľad na pohlavie a kochá sa vzhľadom tej neslýchanej útechy: v tej*

chvíli sa rozveselí a so smiechom si berie a pije opovrhovaný nápoj a tak to, čo si dlho nemohla vynútiť Baubina cudnosť, vynútila si neslušnosť prisprostlého činu.“ ([4], 52)

Homosexualita alebo pederastia však nie je jedinou sexuálnou perverziou nachádzajúcou sa v gréckych mýtoch. Známy je aj Oidipov príbeh. Oidipus je synom tébskeho kráľa Laia a manželky Iokasty. Laiovi bolo súdené zahynúť rukou vlastného syna, a keď sa mu onedlho narodil prvý syn, nechal ho pohodiť v lese. Pastier našiel malého chlapca a podľa opuchnutých nôh ho nazval Oidipus. Neskôr sa dozvedel o kliatbe. Zo strachu, aby nezabil svojich rodičov, pričom nevedel, kto sú v skutočnosti, odišiel z domu. Pod svahom Parnasu sa Oidipovi postavil do cesty neznámy starec, ktorý mu nechcel uhnúť z cesty. Snažil sa ho udrieť, ale Oidipus mu úder vrátil. Tak sa splnila prvá časť kliatby. Zabil svojho otca. Neskôr sa Oidipus vďaka svojim zásluhám stal kráľom a oženil sa so svojou matkou Iokastou. Tento príbeh sa dostal v 20. storočí do povedomia ľudí vďaka Sigmundovi Freudovi. Rakúsky psychoanalytik, narodený v Českej republike, označil podobné správanie ako oidipovský komplex. Detská erotická túžba sa orientuje na rodiča opačného pohlavia, pričom druhý z rodičov je vnímaný ako konkurent. Dieťa trpí intrapsychickým konfliktom. K rodičovi rovnakého pohlavia cíti súčasne hlbokú lásku aj žiarlivú nenávisť, pričom sa obáva straty jeho lásky, ale i trestu za svoju nenávisť a fantázie s tým spojené. V prípade Oidipa išlo o lásku k matke, i keď nevedel, že Iokasta je jeho matkou, a vraždu otca. Ďalšou perverziou zobrazenou v gréckych mýtoch je bestiofilia alebo sodomia. Pasifae, dcéra boha slnka Helia a manželka krétskeho kráľa Minoa, sa zaľúbila do býka. Keď povedala o svojej vášni Daidalovi, sľúbil jej pomoc. Zostrojil drevenú kravu, potiahol ju kravskou kožou, prirobil jej kolečka a odtiahol ju na lúku. Vysvetlil Pasifae, ako sa má do nej posadiť a otvoriť dvierka na zadku. Potom sa diskrétno vzdialil. „*Biely*

býk sa čoskoro pritúlal, kravu prikryl a všetky túžby Pasifae sa splnili. Neskôr porodila Minotaura, obludu s býčou hlavou a ľudským telom.“ ([2], 305) Vraví sa, že jej lásku zavinil boh Poseidón, pretože mu Minos neobetoval býka. Minos pravdaže na takéto reči nedal. Držal sa zisteného faktu a Persifae potrestal rovnakým spôsobom. Dal ju zašit' do kravskej kože a vydal ju napospas divému býkovi, ktorý ju potom roztrhal. Sodomia je treťou možnosťou ukájania pomocou živého objektu. Je však rozdiel medzi pseudosodomiou vychádzajúcou z nepotlačiteľnej túžby po styku so zvieratami alebo dočasnej nemožnosti nájsť si ľudského partnera a pravou sodomiou založenou na strachu zo sexuálneho kontaktu s ľuďmi. V mýte o Persifae ide skôr o pseudosodomiu. Spôsob rozkošného ukájania, ktorý nebol v starovekom Grécku ani príliš neobvyklý, ani zakázaný. Vo vyhlásených domoch sa sodomia praktikovala bežne. Muži dávali prednosť zvieratám, ako sú kozy a ovce. Ženy uprednostňovali domáce zvieratá, čo zrejme korešpondovalo s ich požiadavkami po nežnosti partnera. Súloženie so silnejšími zvieratami potom môžeme pripísať na vrub masochistickým tendenciám.

Niektoré z orgiastických aspektov gréckej sexuality sa preniesli aj do antických mystérií. Z tohto pohľadu je asi najznámejší Dionýzov kult. Dionýzos bol bohom vína a plodnosti. Z pôvodného prostého veselého kultu sa postupom času rozvinuli hlučné a nespútané slávnosti. Obzvlášť neviazané boli nočné slávnosti, kde sa bakchantky (ženy preoblečené za Dionýzove sprievodkyne) vrhali na živé obetné zvieratá a jedli ich surové mäso vo viere, že požívajú telo a krv samého boha. Neskôr sa orgiastické prvky objavili aj v kulte bohyně Kybele. Od druhého storočia po Kr. sa šíril nový obrad taurobolion, tj. obetné zabitie býka. Najprv išlo iba o obetu býka a jeho genitálií Kybele, neskôr sa krv zachytávala do nádob a bola podávaná zasväcujúcemu sa, ako krst krvou. Prudentius opisuje priebeh takéhoto obradu: „*Jsou obřady, kdy sami vyříznete kus, kdy bolest*

záslibná odsekne tělu úd. Nůž vsouvá v měkká místa šílející kněz a božskou Matku smíří vykleštěný úd. Střízlivá ruka už chce utnout hříšnou část, ukrutnost získá za ty rány blaženost. Však úd, jenž má být uťat, zaslibuje on a božstvu od sřátého údu lichotí, když mrzký dar ten polomuž dá bohyni, vyrvaná z těla žíla plémě mužského ji povznesenou živí krví prudící.“ ([4], 198)

Chápanie sexuality v Starom a Novom zákone

Rímska ríša sa stala spojovacím článkom medzi gréckou filozofiou a novovznikajúcim kresťanstvom. Stoicizmus, ako vetva posokratovskej filozofie, vytvoril predpolie pre lepšie prijatie kresťanstva, hoci je pravdou, že niektorí významní stoici, ako Marcus Aurelius zasahovali proti kresťanom obzvlášť dôrazne, no dôvod nebol v diametrálnej odlišnosti náuk, ale v snahe o zachovanie gréckeho náboženstva (v tomto čase boli už v pôvodných gréckych mýtoch veľké vplyvy aj iných náboženstiev-Egypta, Ríma, Blízkeho východu). Kresťanstvo vychádza priamo z tradície židovského náboženstva.

Židovské náboženstvo¹ (náboženstvo Izraela) je náboženstvom knihy par excellence. Starý zákon je zbierkou spisov rôznych autorov z rôznych časových období. Úvod tvorí kniha Genezis, ktorá vo svojich prvých veršoch opisuje stvorenie sveta, prírody a človeka z ničoho. Na rozdiel od gréckych mýtov, stvorenie nevychádza z plodivej sexuálnej sily, ale z onto-logického potenciálu. Kozmogónia sa uskutočňuje skrze logos. Významnú úlohu v tom zohráva fakt, že existuje iba jeden Boh. Preto je nemožné hovoriť o jednoznačnom pohlaví boha, tak ako to bolo v Grécku. Boh stvoril muža a ženu ako imago dei a prikázal im, aby sa množili. Napriek tomu Adam spoznal svoju ženu Evu až po vyhnaní z raja. Tu sa prvýkrát prejavila ľudská sexualita. V Starom zákone

¹ Základnými knihami terajšieho židovského náboženstva (judaizmu) sú Tóra (5 kníh Mojžišových), Mišna a Talmud. O Starom zákone hovoríme z pohľadu kresťanstva.

nájde aj niekoľko ďalších príbehov, ktoré majú spojitosť so sexualitou. V knihe Genezis je príbeh o Abramovi a jeho žene Sarai. Abramova žena je neplodná, a preto navrhne svojmu manželovi, aby „vošiel do jej slúžky“. Je zaujímavé, že v starom Izraeli bezdetné ženy mohli dať svoje slúžky mužovi a deti splodené v tomto zväzku považovať za vlastné. Bolo dôležitejšie potomstvo a zachovanie rodu, ako čistota monogamického vzťahu. Podobná udalosť je opísaná aj v príbehu o Jakubovi. Tu však nejde iba o postúpenie slúžky mužovi v monogamickom vzťahu. Jakub dostal za ženy dve sestry, Liu a Ráchel. Ráchel nemôže mať deti, a preto sa rozhodne pre podobný čin ako Sára – dá svojmu mužovi za vedľajšiu ženu slúžku Balu. Podľa starobabylonského zákona bolo dovolené dať dve ženy jednému mužovi. Boh mnohoženstvo prehliadal, ale neskôr ho Mojžiš, v knihe Levitikus celkom zakázal. Samozrejme smerodatnými nariadeniami sú pre Mojžiša a celý izraelský ľud prikázania, ktoré mu Boh zjavil na hore Sinaj vo forme Dekalógu, kde jedno z prikázani znie: Nescudzoložíš! (prikazuje predovšetkým zachovávanie manželskej vernosti a zakazuje všetky skutky, ktoré sú v rozpore s cnosťou čistoty – teda všetky hriechy nehanebnosti). Ale vedľajšia žena sa ešte spomína na rôznych miestach Starého zákona. Jedným z nich je aj kniha Sudcov, v ktorej hrá iba vedľajšiu rolu. Hlavným motívom je homosexualita alebo sodomia², ako sa uvádza v Písme. Starec idúci z poľa prichýlil vo svojom dome cudzinca prechádzajúceho mestom Gabae, ktoré patrilo Benjamínovcom. Tí v dobrej nálade obkľúčili dom starca a vyvolávali muža, čo prišiel do jeho domu. *„Vyved' muža, čo prišiel do tvojho domu! Chceme s ním obcovať!“ Tu vyšiel k nim muž, pán domu, a vravel im: 'Nie, bratia moji! Nerobte nič zlé, keď prišiel ten človek do môjho domu! Nedopustíte sa predsa takej nehanebnosti! Mám však dcéru, pannu, a on*

² Význam slova „sodomia“, používaného v Starom zákone, je odlišný od jeho bežnej definície. V súčasnom chápaní pod pojmom „sodomia“ rozumieme sexuálnu úchylku spočívajúcu v ukájaní pohlavného pudu stykom so zvieratami.

zas vedľašiu ženu. Môžem vám ich vyviesť. Tie znásilnite a urobte s nimi, ako sa vám ľúbi. Ale na tomto mužovi sa nedopustíte takej nehanebnosti!“ (Sdc 19,22-25) Cudzinec vyviedol svoju vedľašiu ženu a oni sa na nej ukájali až do rána. Vysilená klesla na zem pred dverami, kde zostala až do rozvidnenia. Už samotný fakt, že homosexualita je považovaná za protiprirodzenú rozkoš je diametrálne odlišný od chápania homosexuality v Grécku, kde bola nielen bežnou, ale aj preferovanou formou sexuality. Starozákonná morálka ide ešte ďalej. Je ochotná obetovať nielen panenstvo ženy, ale celú ženskú česť, len aby zabránila neprirodzenému spojeniu. A nielen že je ochotná, ona to aj urobí. V knihe Levitikus je napísané: *„Nesmieš nečisto obcovať s mužom tak, ako sa pohlavne obcuje so ženou. To by bola ohavnosť!“* (Lev 18,22). Prvotný obraz homosexuality alebo sodomie, ako sa homosexualita v Starom zákone označuje, nájdeme samozrejme v knihe Genezis v príbehu o Sodome a Gomore. Lot sa dostal do podobnej situácie ako starec v predošlom príbehu. Prichýlil vo svojom dome dvoch anjelov. Skôr ako išli spať, Sodomčania obkolesili Lotov dom a volali: *„Kde sú mužovia, čo prišli dnes večer k tebe? Prived' ich k nám, aby sme s nimi obcovali!“* Tu Lot vyšiel k nim pred dvere, zavrel dvere za sebou a povedal im: *„Bratia moji, nože nerobte hriech! Mám dve dcéry, ktoré ešte nepoznali muža. Vyvediem vám ich, robte s nimi, čo sa vám páči. Týmto mužom však nerobte nič také, ved' oni sa uchýlili do tieňa mojej strechy!“* (Gn 19,5-9) Lot by tiež radšej dovolil zneuctenie svojich dcér, len aby ochránil práva hostí, ktoré boli v tom čase vysoko cenené. Výraz pre homosexualitu - sodomia, je teda odvodený od mesta Sodomy, v ktorom homosexuálne praktiky neboli ničím neobvyklým. S osobou Lota sa spája ešte jeden príbeh, ktorý nie je práve najlepšou vizitkou cnosti jeho dcér, ani jeho samého. Pred zničením Sodomy a Gomory odišiel Lot so svojimi dcérami hore na vrch, kde sa usídlil v jaskyni. Keďže Lot bol už starý a jeho dcéry

si mysleli, že na zemi už niet muža, ktorý by s nimi obcoval, ako je to zvykom na celom svete, rozhodli sa, že svojho otca opijú a po dve noci si k nemu postupne ľahnú, aby zachovali jeho potomstvo. Na tomto príbehu sú zaujímavé tri aspekty. Prvým aspektom je preferovanie potomstva i za cenu hriechu, ktorého sa môžete dopustiť, tak ako sme to videli v príbehu o Säre alebo Ráchel. Ďalej sa tu naznačuje zvyk dať dve sestry jednému mužovi, ktorý je jasne manifestovaný v príbehu o Jakubovi. Lotove dcéry ho naznačujú narážkou, že niet muža, ktorý by s nimi obcoval. Tretím a zároveň najdôležitejším aspektom je samotný incest, ktorého sa Lotove dcéry dopustili. Ich čin je v priamom rozpore s príkazom: „*Nik sa nesmie priblížiť k pokrvnému, aby s ním telesne obcoval. Ja som Pán*“ (Lv 18,6) Tento príkaz sa samozrejme nevzťahuje iba na incest medzi otcom a dcérou, ale je zakázané odkryť aj nahotu svojej matky, ženy svojho otca, či sestry svojho otca alebo matky, alebo nevesty svojho otca. Pohľad na incestné vzťahy je spoločný pre Starý zákon (i keď ďalej uvidíme, že to neplatí vždy), Nový zákon, ale aj pre grécke náboženstvo. Hesiodes píše: „...*lebo kto svojmu rodnému bratovi sa do lôžka vkradne, koná neprístojne a tajne spí s jeho ženou,...na toho Zeus rozhnevá sa sám, a až vyprší lehota, za tie neprávosti mu uloží pokutu ťažkú.*“ ([5], 50) Jedna časť príkazu zo Starého zákona hovorí aj o tom, že neodkryješ nahotu bratovej ženy, lebo je to telo tvojho brata. Avšak táto časť príkazu je v rozpore s tzv. levirátnym zákonom, ktorý platil u Izraelitov. Podľa tohto zákona, ak zomrel ženatý muž, mal si pozostalú vdovu vziať najbližší príbuzný manžela, teda jeho brat. Prvý syn z tohto manželstva bol zákonným potomkom zomrelého muža. Tento zákon jasne dokumentuje známy príbeh o Onanovi. Her, Júdov prvorodený syn, sa znepláčil Bohu, a tak ho zabil. „*Vtedy Júda povedal Onanovi: 'Obcuju so ženou svojho brata, vezmi si ju za ženu a zaisti potomstvo svojmu bratovi!'*“ (Gn 38,8) Onan vedel, že ak aj Tamara počne, dieťa nebude jeho. Tak radšej vylieval semeno na

zem, len aby nedal svojmu bratovi potomstvo. Bohu sa nepáčilo, čo robil, a tak zabil aj jeho. Všeobecne sa to interpretuje tak, že Onanovo previnenie spočívalo predovšetkým v tom, že zo sebeckta odmietal splniť hebrejský levirátny zákon. Z tohto príbehu neskôr vznikol názov pre sebaukájanie – onania. V bežnom chápaní sa pojem onania chápe ako ekvivalent pojmu masturbácia, ktorý označuje pohlavné ukájanie pomocou ruky. Z tohto pohľadu je zavedenie pojmu onania pre tento druh ukájania nepresné, pretože ani zďaleka nevystihuje jeho podstatu. Onan sa neukájal pomocou vlastných rúk, ale prevádzal nedokončenú súlož, ktorú nazývame coitus interruptus (prerušovaná súlož). Treba však podotknúť, že v biblickom príbehu nie je podstatná forma ukájania, ale výsledný efekt tohto ukájania, teda vypustenie semena na zem. Onania sa stala problémom presahujúcim Starý zákon. V stredoveku sa onania a polúcia všeobecne pokladali skôr za jav patologický ako hriešny. V Grécku bol pohľad na onaniu iný. Sú známe prípady, hlavne zo strany kyníkov, verejnej masturbácie na námestí alebo trhovisku. Kynici si takýto spôsob uspokojovania výslovne pochvaľovali. Vraj keby aj trením brucha nasýtili svoj hlad, tak ako masturbáciou sexuálny pud.

V Starom zákone sa okrem príbehov spojených priamo, či nepriamo so sexualitou nachádzajú aj ďalšie príkazy a zákazy regulujúce sexuálny život Izraelitov. Vzhľadom k rozsahu práce je nemožné vypočítavať všetky takéto príkazy a zákazy, a preto sa obmedzíme iba na strohé poukázanie na niekoľko zaujímavých direktív regulujúcich, prípadne spájajúcich sa so sexualitou. V nadväznosti na posledný príbeh o Onanovi sa v knihe Levitikus nachádzajú príkazy, ako sa očistiť, ak došlo k nechcenému výtoku semena. Kto mal výtok semena, alebo ak niekto obcoval so ženou a pritom vyšlo semeno, má sa vykúpať vo vode a až do večera zostane nečistý. Každý odev, na ktorý sa semeno dostalo, treba poumývať vodou a taktiež zostane až do večera nečistý. S tým sa spája aj

príkaz, ako sa správať, keď niekto trpí semenotokom. „*Ak niekto trpí na semenotok, tak jeho výtok je nečistý. Každé lôžko, na ktorom bude spať trpiaci na výtok, bude nečisté a každý predmet, na ktorý si sadne, bude nečistý. Ak si niekto sadne na predmet, na ktorom sedel trpiaci na výtok, vyperie si odev a okúpe sa vo vode a bude až do večera nečistý.*“ (Lv 15,2-7) Voda tu má očisťujúci účinok a poškrvnenie obvykle platí iba do večera. Inú radu by ste dostali v starovekom Grécku. „*Jestliže semenem pyj máš potřísněn, potom se doma blízko ohnište neukazuj a krbu se vyhni.*“ ([5], 51) Tu je už v záujme trpiaceho, aby sa vyhol poškrvneniu svojich blízkych.

Na rôznych miestach Starého zákona sú zákazy spojenia sa so zvieratom. Tak napr.: „*Nesmieš pohlavne obcovať s nijakým zvieratom, poškrvnil by si sa tým. Ani žena sa nepostaví zvieraťu, aby sa s ním spojila, to by bola nehanebnosť!*“ (Lv 18,23) „*Kto by pohlavne obcovoval s domácim zvieratom, musí zomrieť a zviera zabijete.*“ (Lv 20,15) „*Kto bude pohlavne obcovať so zvieratom, musí zomrieť!*“ (Ex 22,19) Tu vidíme ďalšiu odlišnosť medzi Starým zákonom a gréckym náboženstvom alebo životom. Ako sme už vyššie uviedli obcovanie so zvieratami bolo v starovekom Grécku vcelku bežným fenoménom, ktorý sa nijako viditeľne nevymykal z noriem všeobecne chápanej morálky.

Nemôžeme zabudnúť ani na akt obriezky, ktorý neskôr kresťanstvo odmietlo. Boh hovoril Abrahámovi: „*Nech je obrezaný každý z vás, kto je mužského pohlavia! Obrežete mäso svojej predkožky a bude to znakom zmluvy medzi mnou a vami.*“ (Gn 17,10-11) Hoci obriezka nie je pôvodným židovským vynálezom, u Izraelitov sa tešila veľkej obľube a stala sa všeobecným zákonom. Obriezku sa stával starozákonný človek členom Božieho ľudu.

Jeden zaujímavý príkaz, ktorý sa netýka priamo sexualita sa nachádza v knihe Deuteronomium. „*Ak sa budú dvaja mužovia vadiť a dôjde k bitke*

medzi nimi a žena jedného muža v snahe vyslobodiť svojho muža z rúk silnejšieho natiahne ruku a chytí ho za prirodzenie, odsekni jej ruku a nedaj sa pohnúť k nijakému zľutovaniu s ňou!“ (Dt 25,11-12)

Ešte je vhodné spomenúť jeden z najkrajších ľúbostných textov v Starom zákone. Pieseň piesní. Táto kniha, inak označovaná ako Veľpieseň od Šalamúna, sa niekedy interpretuje eroticky, ako oslava alebo zvečnenie prirodzenej lásky snúbencov, či vzťahu medzi mužom a ženou vo všeobecnosti. V starej židovskej interpretácii je tento spis považovaný za alegóriu. Ospevovaná ľudská láska zobrazovaná v Piesni piesní sa stala symbolom vzájomnej lásky Jahveho a vyvoleného národa.

Nový zákon už nie je taký bohatý na sexuálne motívy a ponaučenia. Evanjeliá tvoriace základnú časť Nového zákona podávajú správu o učení a živote Ježiša Krista, o jeho smrti a zmŕtvychvstaní. Keďže Ježiš vychádza zo židovskej tradície, implicitne predpokladá platnosť niektorých základných prvkov regulujúcich správanie. Z tohto dôvodu sa nevyjadroval ku všetkým problémom sexuality, ale iba pozmenil a doplnil niektoré príkazy. Tak napríklad nevyjadroval sa k otázke potratov, ktoré boli gréckymi a rímskymi zákonmi povolené. Dá sa predpokladať, že tak ako si človek nesmie siahnúť na vlastný život, nesmie zničiť ani život v prenatálnom štádiu. V tomto prípade asi prví kresťania uznávali starý Mojžišov zákon zakazujúci potraty. Explicitné obnovenie zákazu potratov a všetkých antikoncepčných prostriedkov nájdeme až u sv. Augustína.

Keďže v Novom zákone sa nachádza iba veľmi málo obrazov sexuality, a z toho je ešte väčšina alegorických, zameriame sa na dôsledky Ježišovho učenia, ktoré výrazne zasiahli do chápania sexuality posledných dvoch tisícročí. Ježiš hlásal evanjelium lásky. Nie však v zmysle sexuálnej lásky, ale skôr lásky agapickej, ktorej objektmi mali byť všetci ľudia – priatelia i nepriatelia. Podľa tohto zákona, ľudia už nemali toľko myslieť na svoje telesné blaho a pozemský život, ale mali sa výhradne

zameriavať na spásu svojej duše a posmrtný život. Takéto učenie sa stretlo s odporom v Rímskej ríši. Rimania mali svoj vlastný spôsob na dosiahnutie blaženosti a nemohli sa zmieriť s tým, že by niekto preferoval neistotu posmrtného života pred zábavou a potešením v tomto živote. Milovali život a chceli si ho užívať. Takéto chápanie môže pochádzať už zo starovekého Grécka, kde Tartar, miesto kam odchádzali duše zomrelých, nebolo miestom radosti. Aj zo židovsko-kresťanského pohľadu sa môže zdať, že grécke náboženstvo je plné pesimizmu, lebo pre človeka, na ktorého Zeus zoslal toľko trápenia a človeka, ktorý nenachádza zmysel svojho života³, je lepšie, aby sa vôbec nenarodil, alebo čím skôr zomrel. *„Smrť však nič nerieši, pretože neprináša úplný a definitívny zánik. Pre Homérových súčasníkov bola smrť zredukovaným a ponížujúcim posmrtným životom v Hádovom temnom podsvetí, ktoré obývali bledé tiene bez sily a pamäti.“* ([6], 223) A práve sexualita je dôležitou súčasťou ľudského života, v ktorej sa prejavuje láska k životu a možnosť dosiahnutia chvíľkovej blaženosti na zemi, ku ktorej sa kresťanstvo postavilo antagonisticky. Rozkoš bola hriechom. Manželstvo malo platiť až do konca života, nový sobáš alebo akýkoľvek pohlavný styk mimo manželstva sa rovnal cudzoložstvu. Tento krok bol viac než reformačný, bol revolučný. V Starom zákone bolo možné na základe platného Mojžišovho rozvodového zákona prepustiť svoju manželku z akejkolvek príčiny. Evanjelista Matúš v časti o nerozlučnosti manželstva opisuje Ježišovu odpoveď na otázku farizejov, či je možné prepustiť manželku. *„Nečítali ste, že Stvoriteľ ich od počiatku ako muža a ženu stvoril a povedal: 'Preto muž opustí otca i matku a pripúta sa k svojej manželke a budú dvaja v jednom tele'? A tak už nie sú dvaja, ale jedno telo. Čo teda boh spojil, nech človek nerozlučuje.“* (Mt 19, 4-7) Niektorí sa obávali, že takéto manželstvo bude pre muža príliš ťaživé,

³ „Učenie o poslednom súde a pekle je – v porovnaní so zúfalstvom nad istotou, že ľudská existencia nemá žiadny zmysel – pravým evanjeliom, radostnou zvesťou.“ M. Eliade

a preto sa veľa mužov radšej ani neožení. Ježiš im odpovedal, že nie všetci muži sú schopní manželstva a nikto ich nenúti, aby sa ženili, ale ak sa už oženia, musia dodržiavať všetky záväzky vyplývajúce z ich rozhodnutia. Ale o otázke rozvodu sa diskutovalo ďalej. Sporným bodom sa stalo vyhlásenie v Evanjeliu sv. Matúša. „*Každý kto prepustí svoju manželku pre iné ako pre smilstvo a vezme si inú cudzoložiu.*“ (Mt 19,9) V žiadnom zo synoptických evanjelií sa podobná sentencia nenachádza. Avšak žiadnemu zákonodarstvu sa ešte nepodarilo cudzoložstvu zabrániť úplne. V Ríme sa mohla podvádzaná manželka rozviesť rovnako rýchlo ako podvádzaný manžel. Neskôr kanonické právo našlo kompromisné východisko z tejto situácie. Náhradou za rozvod bolo povolenie, odlúčiť sa od spoločného lôžka a stolu za podmienky, že partner, ktorý o toto odlúčenie požiadal, nesmie uzatvoriť nové manželstvo. Pôvodne slúžilo manželstvo hlavne k zabezpečeniu potomstva. Funkciu zachovania rodu plnilo už od nepamäti. I v starovekom Ríme aj napriek niektorým populačným krokom zostávala táto funkcia skryte prítomná, a preto bolo možné rozviesť každé manželstvo, v ktorom nemohol mať jeden z partnerov dieťa. Neplodnosť sa už teda neriešila postúpením slúžky mužovi ako v Starom zákone, ale rozvodom. Kresťanská manželská dogma bola revolučná aj v tom, že túto tradíciu úplne poprela. Zakazovala rozviesť bezdetné manželstvá, pretože rozmnožovanie nebolo výhradným účelom manželstva. Dôsledkom toho bola existencia väčšieho množstva neplodných manželstiev. To znamenalo, že kresťania mali menej potomstva. Tento faktor je veľmi významný, pretože v staroveku sa venerické choroby neliečili a počet neplodných manželstiev bol omnoho vyšší ako je dnes. S tým súvisela aj otázka dediča. Vo vyšších sociálnych kruhoch panovala obava, že ak bude manželstvo neplodné, získaný majetok nebude mať kto zdediť. Preto bolo spočiatku kresťanstvo náboženstvom prevažne chudobných ľudí. Na druhej strane sa však

posilnilo postavenie ženy v spoločnosti. Manžel už nemohol len tak bezdôvodne vyhnáť svoju ženu z domu. Inak zostalo jej postavenie stále rovnaké. Pri obradoch nemohla zastávať nijakú funkciu a v súkromnom živote bola plne podriadená mužovi.

Ďalším aspektom Ježišovho učenia bol radikálny boj proti akémukoľvek hriechu. „*Ak ťa zvädza na hriech tvoje pravé oko, vylúp ho a odhod' od seba, lebo je pre teba lepšie, ak zahynie jeden z tvojich údov, ako keby sa malo celé tvoje telo dostať do pekla.*“ (Mt 5,29) Obžerstvo a zmyslová rozkoš sú hlavnými nepriateľmi človeka. Je nevyhnutné, aby sme sa pomocou umŕtvovania a askézy zbavili negatívnych žiadostí tela. „*Umŕtvujte teda svoje pozemské údy: smilstvo, nečistotu, vášeň, zlú žiadostivosť a lakomstvo, čo je modloslužba.*“ (Kol 3,5) Takýto asketický ideál viedol v niektorých malých skupinkách prvých kresťanov k sexuálnej abstinencii. Avšak situácia nie je až taká jednoduchá. V Novom zákone sa nenachádza všeobecný príkaz o sexuálnej zdržanlivosti. V tomto ohlade sú benevolentné aj výroky sv. Pavla, ktorý výslovne nezavrhne pohlavný styk. „*Ale vzhľadom na nebezpečenstvo smilstva nech má každý svoju ženu a každá nech má svojho muža.*“ (1Kor 7,2) Z tohto pohľadu bola dôležitá aj otázka predmanželského pohlavného života. Sv. Pavol hovorí: „*O pannách nemám Pánov príkaz...*“ (1Kor 7,25) Ježiš sa k tejto otázke nevyjadroval a v celom Novom zákone asi ani nie je explicitné vyjadrenie postavenia k tejto otázke, z čoho sa dá usudzovať, že učeníci prevzali riešenie tohto problému zo Starého zákona. Tam bola predmanželská čistota vyžadovaná výhradne od mladých dievčat a nie od mužov. Manžel mohol poslať novomanželku späť domov, ak počas svadobnej noci zistil, že jeho žena do manželstva nevstúpila ako panna. Tu však vznikol problém, pretože Ježiš hlásal nerozlúčiteľnosť manželstva. Ale ani koitus v riadne uzavretom manželstve nebol úplne zbavený viny. Príčinou nášho života je zmyslovosť rodičov, ktorej

dôkazom je nezriadenosť pohlavných orgánov, ktorá vedie k dedičnému hriechu. Ako sa však vyhnúť, alebo aspoň zmierniť zlo vyplývajúce zo zmyslovosti? V manželstve sa mužom doporučovalo potlačenie libida (sexuálneho pudu), prípadne aby si so ženami vôbec nezačínali. Samozrejme vinníkom je žena. Tak ako Eva, žena je zvodkyňou, ktorá vyvoláva hriešne myšlienky. Jeden z teológov sa údajne vyjadril: „Každá žena by sa mala začervenať pri myšlienke, že je žena.“ ([2], 71)

Zaujímavé sú aj ďalšie premeny sexuality, jej obraz a chápanie od roku 313 n. l., kedy bolo oficiálne kresťanstvo uznané za náboženstvo. Dôležitou sa stala otázka celibátu kňazov. Boj o ňu trval približne tisíc rokov, kým sa definitívne nevyriešil. Cirkevní otcovia postupovali v tejto otázke veľmi opatrne. Sv. Pavol, ktorý sa principiálne prikláňal k celibátu vyhlásil za biskupov mužov, ktorí mali manželky i deti. *„Ale biskup musí byť bez úhony, muž jednej ženy, triezvy, rozvážny, slušný,...musí dobre viesť svoj dom a deti držať v poslušnosti a v celkovej mravnej čistote.“* (1Tim 3,2-4) Od štvrtého storočia sa začali zoskupovať malé skupinky cirkevných hodnostárov, ktorí požadovali, aby sa ženatí muži rozišli so svojimi manželkami. Neskôr sa Rím snažil zjednotiť tieto protichodné názory, a tak prijímal do kňazského stavu aj ženatých mužov, ktorí ale museli pristúpiť na podmienku, že sa vzdajú pohlavného styku. Ešte koncom siedmeho storočia bolo na koncile potvrdené zvykové právo. Ženatí muži mohli žiť pod jednou strechou so svojimi manželkami. Iba manželka biskupa musela odísť do kláštora a kňaz, ktorý by sa oženil po vysvätení, by bol zbavený úradu. Až pápež Lev IX. (1049-1055) vyhlásil pohlavnú čistotu za povinnosť kňaza. Trvalo však ešte niekoľko desiatok rokov, kým začal byť tento príkaz aspoň formálne dodržiavaný. Dobrým príkladom nedodržiavania tohto príkazu bol v 15. storočí pápež(!) Alexander VI., ktorý bol otcom niekoľkých detí a zaoberal sa myšlienkou ako zmeniť cirkevný štát na dedičnú monarchiu. Zaujímavé je

to, že jeho plán nezlyhal z dôvodu morálnej neprístojnosti, ale pre odpor bohatých rímskych rodín, ktoré sa báli, že by sa ich členovia nikdy nedostali na pápežskú stolicu.

Ďalším neslávnyim obdobím dejín cirkvi bola inkvizícia, ktorej dôvodom bolo obcovanie žien s diablom. Hoci diabol zvädzal osoby každého pohlavia, viacej sa zameriaval na ženy. Žien, ktoré obcovali s diablom bolo niekoľko druhov. Na jednej strane staré čarodejnice, tak ako ich poznáme z rozprávok a legiend, ktoré lietali metlou na sabat. Oni samé nemohli spôsobiť veľké sexuálne škody, ale boli nebezpečné tým, že varili pre panny a cudzoložníkov nápoje lásky, vyrábali masti vyvolávajúce impotenciu u mužov a pomáhali pri zbavovaní sa plodu nečistej lásky (interupcii). Nebezpečnejšie však boli mladé čarodejnice, ktoré obcovali aj s ľuďmi. S obľubou si vyberali ženatých mužov a počestných občanov. Najsilnejším dôkazom pri usvedčovaní čarodejníč bolo priame prichytenie ženy pri koite s diablom alebo jeho pomocníkmi (diabol nestačil na všetko sám, a tak mal pomocníkov, ktorých bolo niekoľko druhov – incubus, succubus.) Pretože z čarodejníctva boli obvinené aj niektoré panny, našla cirkev vysvetlenie, že ženy môžu súložiť s diablom aj bez toho aby boli deflorované. Uznávaní inkviziční teológovia túto tézu potvrdili. Kritériá, podľa ktorých sa odhaľovali čarodejnice, bolo niekoľko. Styk s diablom vraj vždy spôsobil znecitlivenie každého miesta na tele, ktorého sa diabol dotkol. Preto obžalovanú pichali ihlou a keď pri niektorom pichnutí neprejavila bolesť, bolo to znamením, že sa toho miesta dotkol diabol. Po neúspechoch s rýchlym vyvraždením čarodejníč, ktoré mimochodom obvykle zomierali upálením na hranici alebo utopením pri skúške, či sú čarodejnicami, sa rozhodol pápež Inocent VIII. obrátiť na skúsených inkvizítorov Jacoba Sprengera a Heinricha Institoris, aby spísali všetky najlepšie známe metódy ako spoznať a usvedčiť čarodejnice. Výsledkom ich práce sa stalo

povestné dielo *Malleus maleficarum* (Kladivo na čarodejnice), ktoré bolo prvýkrát vytlačené v roku 1487. Typickým príkladom ostrovtipu týchto autorov pri usvedčovaní potenciálnych čarodejníc je už prvá otázka zo sady otázok slúžiacich na tento účel. „*Otázka znie: 'Veríš v čarodejnice?'* Ak vypočúvaná žena odpovie 'áno', je to znamením, že sa vyzná v čarodejníckom umení. Ak odpovie 'nie' previní sa kacírstvom.“ ([2], 94) Inkvizícia sa nestala krátkodobou záležitosťou, v ktorej zomrelo niekoľko ľudí. Jeden sudca sa pýšil tým, že 53-krát prečítal bibliu a medzitým odsúdil na smrť 20 000(!) čarodejníc. Až do takýchto dôsledkov viedli hriešne myšlienky a potlačovanie sexuality.

Krátky pohľad na sexualitu v súčasnosti

Koncom 19. storočia sa začína vo väčšej miere meniť pohľad na sexualitu. Sexualita sa stáva predmetom vedeckého výskumu. Z pohľadu psychológie je v tomto smere nevyhnutné spomenúť Sigmunda Freuda, ktorý sa zaslúžil o vedecké prehĺbenie poznatkov o sexuálnom správaní dospelých a detí. Jeho psychoanalytická metóda, ktorá predpokladala, že príčinami neuróz a niektorých iných psychických porúch sú sexuálne zážitky z detstva, ovplyvnila veľké množstvo umelcov a stala sa všeobecne známou. Práve Freud videl príčinu neuróz, okrem iného, aj v tradičnej kresťanskej morálke, ktorá umelo vytvárala konfliktné situácie vedúce k skrytému sexuálnemu životu. Možno z tohto dôvodu prežívame v súčasnosti sexuálny boom, ktorému nemôže zabrániť ani kresťanská morálka. S rozvojom masovokomunikačných prostriedkov sa rozširuje aj erotická, či sexuálna gramotnosť. Na televíznu obrazovku sa dostalo nielen klasické zobrazenie koitu, ale i minoritné sexuálne skupiny

prezentujúce svoju úchylku⁴. Časopisy, televízia, video a internet týmto spôsobom umelo uspokojujú ľudskú potrebu po sexuálnom zážitku. Dospelý človek už nemusí byť ochotný opustiť bezpečie svojho domova a vystavovať sa riziku odmietnutia, aby zakúsil slasť zo sexuálneho uspokojenia. U mladých ľudí je sexuálna žiadostivosť stále silná, ale je determinovaná morálkou, sociálnym postavením a spoločenskými trendmi. Teda čím väčšie nároky sú kladené na mladého človeka, tým je pravdepodobnejšie, že ťažisko sa z prirodzenej sexuality presunie na umelé uspokojovanie jeho potreby, prípadne do oblasti erotiky, ktorá eliminuje možné negatívne dôsledky jeho konania (nechcené tehotenstvo, pohlavné choroby). Zároveň si musíme uvedomiť, že pohlavný akt nie je iba fyziologicko-biologickým javom ako u zvierat. Duchovnosť ľudskej osoby sa premieta do sexuálneho vzťahu, ktorý už nie je funkcionálne zameraný, ale je súzvukom páru, jedinečnou skúsenosťou korunovanou krátkym okamihom nekonečnosti, extázy (vystúpenia zo seba samého). Strácanie sa takejto skúsenosti súčasného človeka je hlavným negatívnym faktorom umelého uspokojovania sexuality.

Zdá sa, akoby sa počiatkom dvadsiateho storočia prejavila cyklickosť dejín. Pohľad na sexualitu sa začína približovať chápaniu sexuality u starovekých Grékov. Nejde samozrejme o identický pohľad na túto súčasť života, ale znovu sa začínajú prejavovať niektoré prvky, ktoré kresťanstvo potlačilo. Homosexualita a lesbické vzťahy sú už bežne prezentovanou skutočnosťou. Znovuobnovenie kultu Afrodity a Herma, teda kultu krásy a mladosti, ktorý sa prejavuje skryte vo zväčšenom dôraze na starostlivosť o zovňajšok alebo vo voľbe Miss. Pri pohľade na súčasnú spoločnosť in interpretatio graeca by sme našli určite ešte mnoho

⁴ O uchýlke v tomto prípade hovoríme z pohľadu kresťanstva. V antike sa niektoré z týchto spôsobov sexuality nepovažovali za abnormálne. Takéto hodnotenie závisí od kritéria vzhľadom ku ktorému danú vec posudzujeme. Kritériom môže byť spoločnosť (názor väčšiny) alebo prirodzenosť človeka.

podobných príkladov návratu antiky. Nemáme však na mysli znovuobjavenie antiky, tak ako to bolo v renesancii a humanizme, ale postupný transformovaný návrat obohatený o prvky posledných dvoch tisícročí. Podstatou renesancie bolo racionálne objavenie ideálu antickej krásy a jej zakomponovanie do života, ale v posledných desaťročiach môžeme skôr pozorovať prirodzený návrat určitého obdobia ľudských dejín.

Literatúra

- [1] Graves, R.: *Řecké mýty I*. Praha, Odeon 1982
- [2] Morus: *Světové dějiny sexuality*. Praha, Naše vojsko 1992
- [3] Marko, M.: *Metamorfózy lásky troch tisícročí*. Bratislava, Iris 2000
- [4] Dostálová R., Hošek R.: *Antická mystéria*. Praha, Vyšehrad 1997
- [5] Hésiodos: *Zpěvy železného věku*. Praha, Svoboda 1997
- [6] Eliade, M.: *Dejiny náboženských predstáv a ideí I*. Bratislava, Agora 1995
- [7] *Sväté písmo Starého i Nového zákona*. Trnava, Spolok svätého Vojtecha 1998